Blogi

Maaliskuun talouskatsaus: Talouskasvu aikaisempaa laajemmalla pohjalla

Suomen talous | 16.03.2017

Suomen talouskasvu jatkuu maltillisena, mutta kasvua tukevia tekijöitä on aikaisempaa useampia. Yksityinen kulutus sekä investoinnit tukevat edelleen talouskasvua, mutta myös nettoviennin merkitys kasvaa. Päivitetyn ennusteen mukaan BKT kasvaa 1,6 prosenttia vuonna 2017. Vuonna 2018 talous kasvaa 1,5 % ja vuonna 2019 1,3 %.

Maltillinen talouskasvu jatkuu

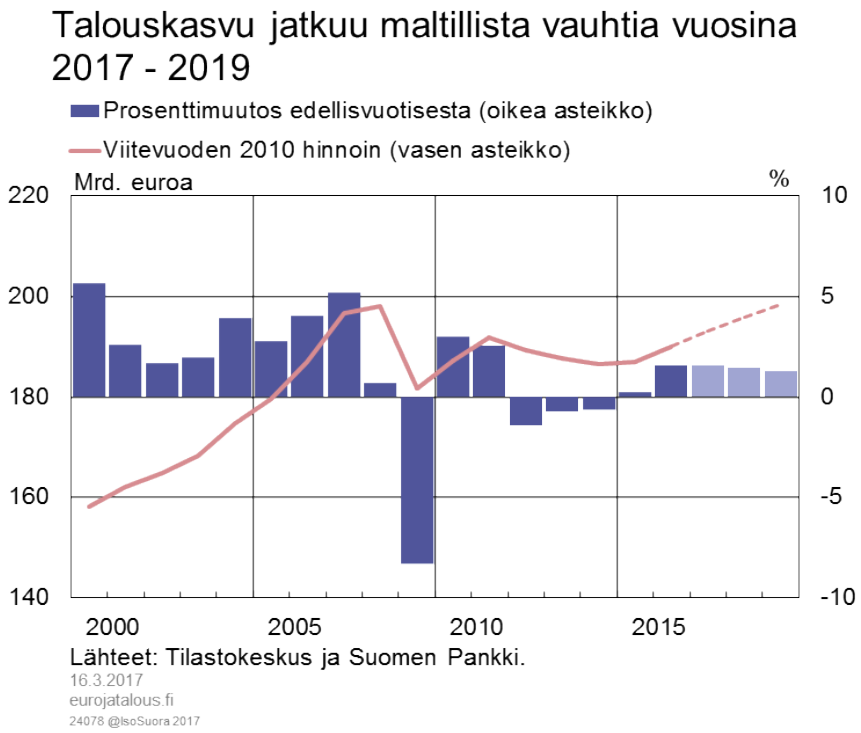
Suomen talous jätti taantuman viime vuonna yhä selvemmin taakseen. Koko vuoden 2016 osalta bruttokansantuote kasvoi 1,6 prosenttia edellisvuodesta. Kausitasoitettu BKT pysyi vuoden viimeisellä neljänneksellä edellisen vuosineljänneksen tasolla, mutta vuodentakaiseen verrattuna BKT kasvoi työpäiväkorjattuna 1,3 prosenttia.

Myös käsitys vuoden 2016 aiempien neljännesten talouskehityksestä parani hieman. Talouden kasvu jatkui vuonna 2016 yksityisten investointien ja yksityisen kulutuksen tukemana.

Teollisuustuotannon vuonna 2012 alkanut supistuminen kääntyi nousuun vuonna 2016 (kuvio 1). Koko teollisuuden tuotos kasvoi 2,4 prosenttia ja arvonlisäys prosentin edellisvuoteen verrattuna.

Teollisuuden vuoden viimeisen neljänneksen arvonlisäys kasvoi työpäiväkorjattuna vuoden takaa 0,6 prosenttia. Tehdasteollisuuden toimialoista kasvua nähtiin metsä-, kemian- ja metalliteollisuudessa (pl. sähkö- ja elektroniikkateollisuus). Sen sijaan sähkö- ja elektroniikkateollisuuden vuoden 2014 alusta heikentynyt arvonlisäys laski edelleen ja jyrkkeni vuonna 2016, erityisesti viimeisellä neljänneksellä, vaikkakin kehityksen odotetaan vielä tarkentuvan tulevissa tilinpidon julkistuksissa.

Kuvio 1.

Tehdasteollisuuden uudet tilaukset vuoden 2016 viimeisellä neljänneksellä kasvoivat työpäiväkorjattuina 8,4 prosenttia vuoden takaa. Koko vuoden 2016 tehdasteollisuuden uudet tilaukset jäivät tästä huolimatta lähes kuusi prosenttia vuotta 2015 alhaisemmalle tasolle.

Yritysten luottamus talouteen pysyi Elinkeinoelämän keskusliiton (EK) luottamusindikaattorien mukaan helmikuussa 2017 lähes ennallaan, eli pitkäaikaisen keskiarvonsa tasolla. Erityisesti rakentamisessa ja yksityisissä palveluissa suhdannetta arvioitiin myönteisesti. Teollisuuden indikaattori oli helmikuussa pitkäaikaisen keskiarvonsa tasolla, ja vähittäiskaupan luottamus oli hieman pitkäaikaista keskiarvotasoaan vahvempaa.

Suomen Pankin lyhyen aikavälin indikaattorimallit ennakoivat tuoreimpien tilastotietojen perusteella BKT:n kasvun jatkuvan alkuvuonna myönteisenä. Muun muassa kuluttajien vahva luottamus talouteen ja työmarkkinatilanteen paraneminen ovat kohentaneet kasvunäkymiä.

Suomen Pankin maaliskuun 2017 ennustepäivityksen mukaan talouskasvu on vuosina 2017–2019 hiukan nopeampaa kuin mitä arvioitiin vielä joulukuussa 2016 (kuvio 2). Talouskasvu jatkuu edelleen kotimaisen kysynnän vetämänä, mutta nettovienti piristyy aiemmin arvioitua enemmän. Päivitetyn ennusteen mukaan BKT kasvaa 1,6 prosenttia vuonna 2017. Vuonna 2018 talous kasvaa 1,5 % ja vuonna 2019 1,3 %.

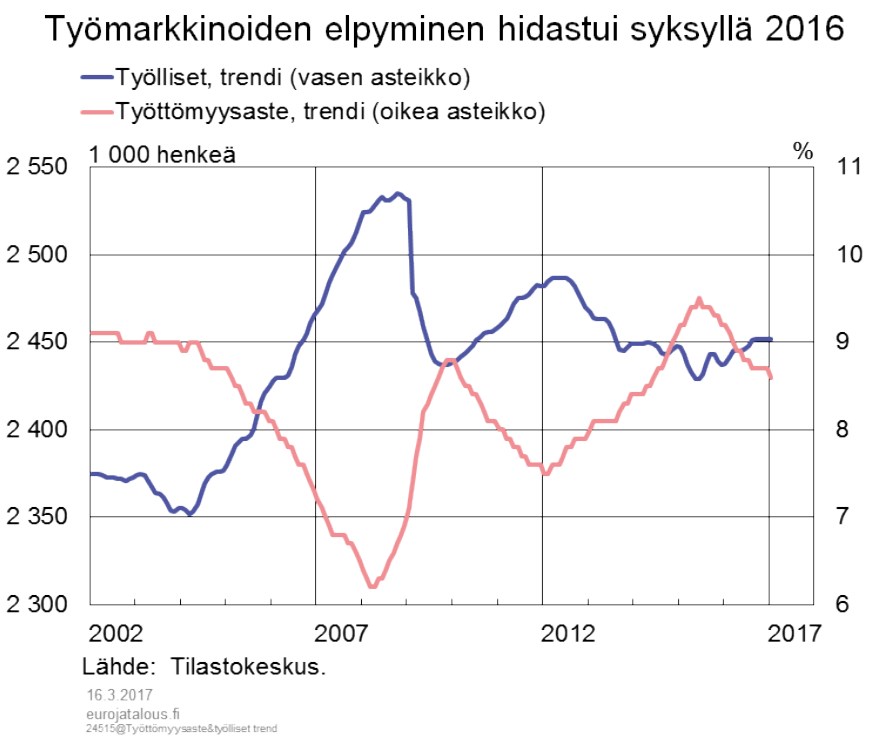
Kuvio 2.

Yksityistä kulutusta rahoitetaan edelleen velkaantumalla

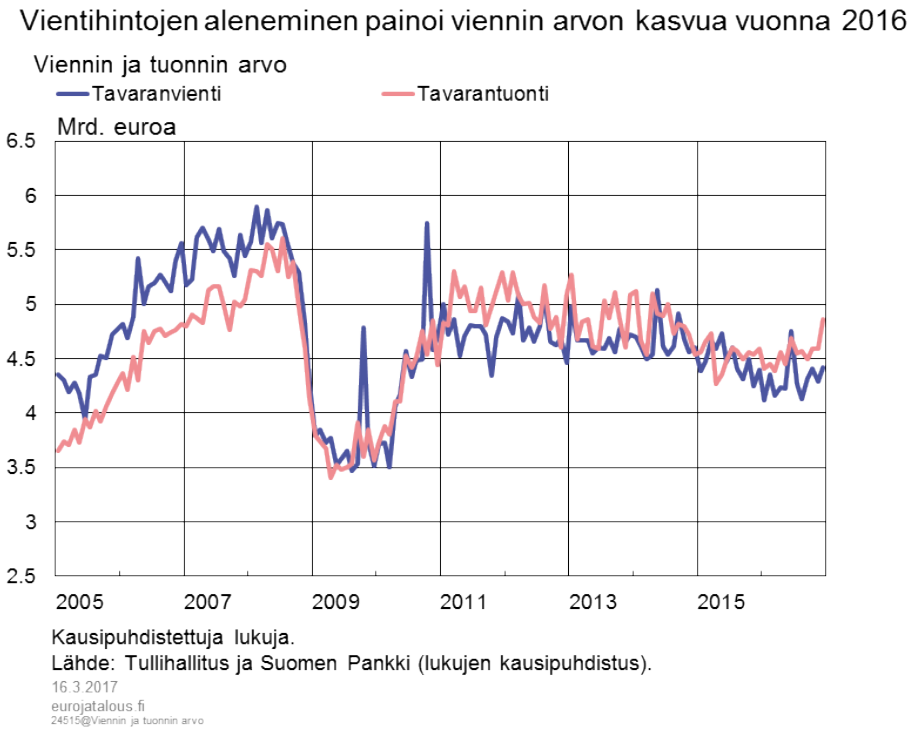
Kuluttajien luottamus sekä Suomen talouden että oman taloutensa kehitykseen vahvistui vuoden 2016 aikana selvästi, ja alkuvuonna luottamus on pysynyt kutakuinkin vuoden 2016 lopun tasolla (kuvio 3). Varsinkin kuluttajien odotukset työttömyyden kehityksestä ovat muuttuneet optimistisemmiksi sitä mukaa, kun talouden taantuma on jäänyt kauemmas taakse.

Kuvio 3.

Samaan aikaan, kun kuluttajien luottamus suhdannekehitykseen on kohentunut, ansiotason kasvuvauhti on pysynyt hitaana. Vuoden 2016 viimeisellä neljänneksellä ansiotasoindeksi kasvoi nimellisesti 1,0 % ja reaalisesti 0,3 % vuodentakaiseen verrattuna. Kotitalouksien ostovoimaa on kuitenkin tukenut työllisyyden paraneminen siten, että palkkasumma eli työntekijöiden bruttopalkkojen summa kasvoi vuoden 2016 viimeisellä neljänneksellä 1,3 % vuodentakaisesta (kuvio 4). Toimialoittain palkkasumma on seurannut työllisyyden kehitystä, eli nopeimmin se on kasvanut rakentamisessa ja palvelualoilla. Teollisuudessa palkkasumma sen sijaan laski 1,6 % vuodentakaisesta.

Kuvio 4.

Ennustepäivityksessä ansiotason oletetaan ennustejakson loppupuolella kasvavan hiukan nopeammin kuin mitä oletettiin vielä joulukuussa, sillä myös ennustetta talouden ja tuottavuuden kasvuvauhdista on nostettu ylöspäin. Vuonna 2017 nimellinen ansiotaso nousee vain noin puoli prosenttia, sillä kilpailukykysopimuksen mukaisesti työmarkkinaosapuolet pidättäytyvät sopimuskorotuksista ja muiden tekijöiden arvioidaan kohottavan palkkoja suunnilleen saman verran kuin vuonna 2016. Palkkojen nousuvauhdin oletetaan kuitenkin vuosina 2018 ja 2019 kiihtyvän noin 1,5 prosenttiin.

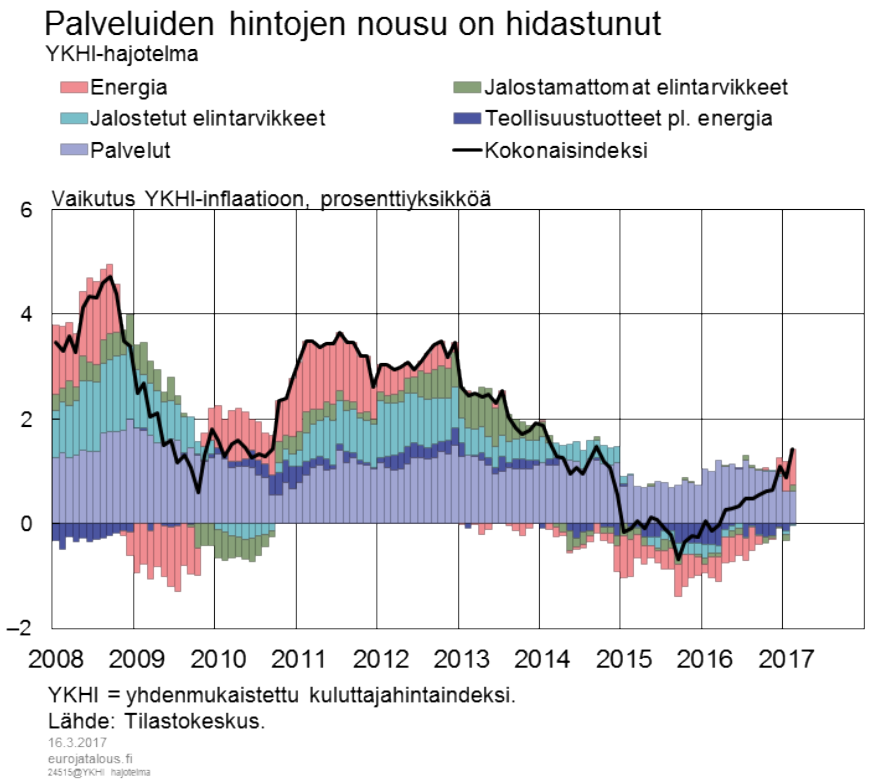
Käytettävissä olevia tuloja lisää palkkojen ohella myös työllisyyden paraneminen sekä tulonsiirtojen kasvu ennustevuosien aikana. Tänä vuonna käytettävissä olevia tuloja kasvattaa lisäksi tuloverotuksen keveneminen, ja vastaavasti vähentää sosiaaliturvamaksujen nousu sekä julkisen sektorin lomarahojen leikkaus. Kaiken kaikkiaan kotitalouksien käytettävissä olevat tulot kasvavat ennusteperiodilla nimellisesti keskimäärin noin 2 % vuodessa.

Käytettävissä olevien tulojen hidasta kasvuvauhtia on viime vuosina kompensoinut kuluttajahintainflaation alhaisuus, ja vielä vuonna 2016 kuluttajahinnat nousivat vain 0,4 % edellisvuodesta. Ennustevuosina inflaatio kiihtyy noin 1 prosenttiin, jolloin kotitalouksien ostovoiman vuotuinen kasvuvauhti jää ennustevuosina reaalisesti noin prosentin tuntumaan.

Yksityisen kulutuksen kasvu oli vuonna 2016 vahvaa. Koko vuoden osalta kulutus kasvoi 2,0 %

vuodentakaisesta, mutta vuoden loppua kohti kulutuksen kasvu kuitenkin hidastui hieman. Kaupan liikevaihdon kasvua on viime kuukausina vauhdittanut autokauppa, jonka myynti kasvoi joulukuussa 4,5 %. Myös palveluiden kysyntä kasvoi selvästi. Myös vähittäiskauppa kehittyi viime vuonna suotuisasti. Vähittäiskaupan myynnin (määrän 3 kk:n liukuvan keskiarvon) perusteella vähittäiskaupan kasvu on asettunut noin 2 % tuntumaan vuodessa (kuvio 5).

Kuvio 5.

Kotitalouksien ostovoiman kasvun hidastuessa myös yksityisen kulutuksen nopein kasvu hidastuu. Vuonna 2017 yksityinen kulutus kasvaa vielä 1,3 % reaalitulojen kasvun hidastumisen myötä, mutta vuosien 2018 ja 2019 aikana kulutuksen kasvu jää noin yhden prosentin vuosivauhtiin.

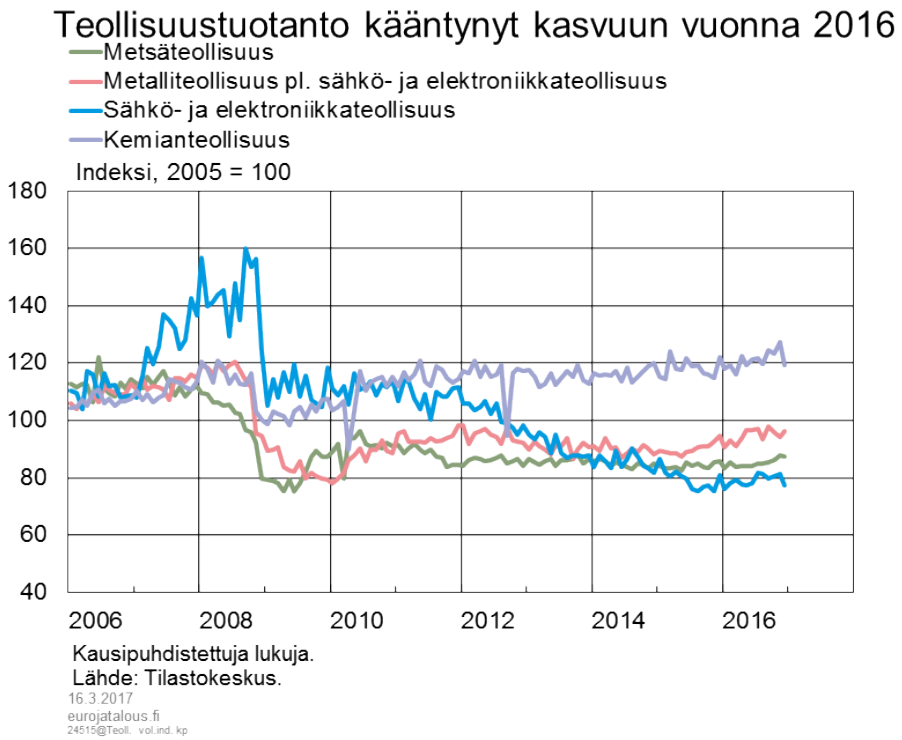
Hitaasta ostovoiman kehityksestä johtuen kotitaloudet ovat viime vuosina rahoittaneet kulutustaan osin velkaantumalla, joten säästämisaste on jäänyt jo useana vuonna negatiiviseksi. Kulutuksen kasvun hidastumisesta huolimatta kotitalouksien säästämisaste pysyy negatiivisena myös vuosina 2017–2019 eli kotitalouksien velkaantuminen jatkuu.

Työllisyystilanne paranee vähitellen

Talouskasvun piristyminen on näkynyt työmarkkinoilla. Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen

mukaan työttömiä oli tammikuussa 242 000 ja työttömyysaste oli 9,2 %, mikä oli 0,1 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Työttömyysasteen trendi laski nopeasti vielä alkuvuonna 2016, mutta syksyllä sen lasku kuitenkin tasaantui ainakin väliaikaisesti (kuvio 6). Tammikuussa 2017 työttömyysasteen trendi oli 8,6 %, mikä on 0,6 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Kuvio 6.

Työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) tilastoima työttömien määrä on laskenut viime kuukausina työvoimatutkimuksen lukua enemmän, ja tammikuussa TEM:in tilastoimia työttömiä oli noin 25 000 vuodentakaista vähemmän.

Eroa TEM:n ja työvoimatutkimuksen työttömyyslukujen viimeaikaisessa kehityksessä voi selittää se, että yhä suurempi osa työtä vailla olevista on siirtynyt aktiivisiksi työnhakijoiksi, mikä kasvattaa työttömiksi määriteltyjen määrää työvoimatutkimuksessa.

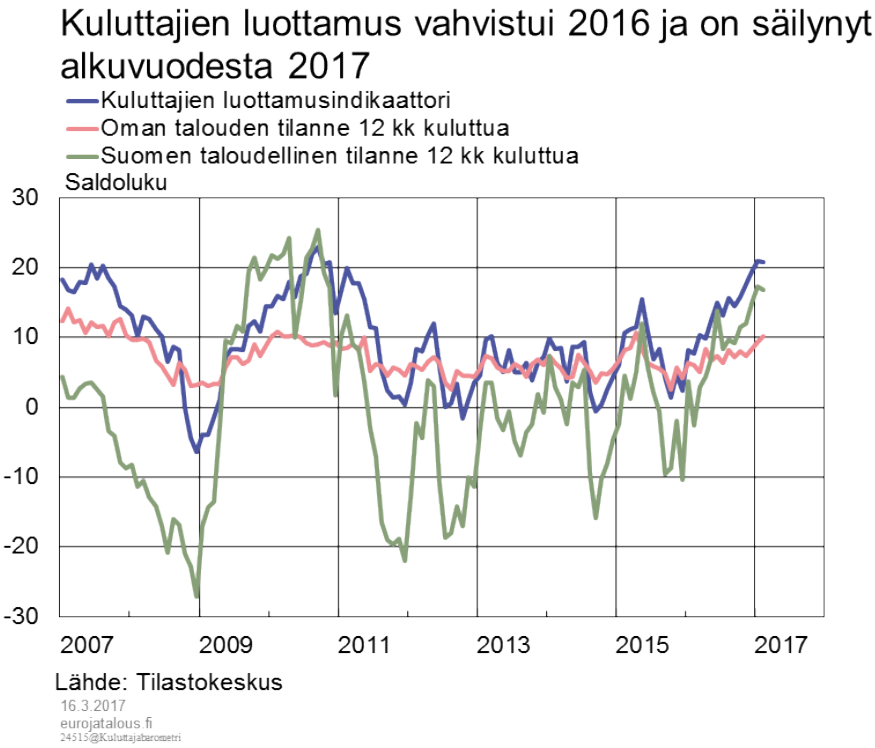
Pitkäaikaistyöttömien määrä on kääntynyt laskuun yleisen työttömyyden laskun mukana, mutta sen osuus kaikesta työttömyydestä on noussut edelleen (nyt noin 36 %). Tammikuussa vähintään vuoden työttömiä olleita oli 122 000. Työvoiman ulkopuolella oli tammikuussa noin 5 000 henkeä vähemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Vuoden 2016 keskimääräinen työllisyysaste oli 68,7 prosenttia, missä oli kasvua 0,6 % edellisvuoteen verrattuna. Työllisten lukumäärä lisääntyi noin 11 000 hengellä. Työllisten määrä

lisääntyi viime vuoden aikana varsinkin rakentamisessa, sosiaali- ja terveyspalveluissa sekä kaupassa (kuvio 7).

Vaikka uusia työpaikkoja syntyi sekä mies- että naisvaltaisille toimialoille, on työmarkkinoiden kehitys kokonaisuudessaan suosinut miehiä, joiden työllisyysaste oli tammikuussa 1,4 prosenttiyksikköä vuodentakaista suurempi, kun naisten työllisyysaste on samaan aikaan laskenut prosenttiyksikön verran.

Kuvio 7.

Avoimien työpaikkojen määrä on kasvanut vuoden aikana noin viidenneksellä. Yksityisten yritysten tarjoamien työpaikkojen osuus on kasvanut ja määräaikaisten työpaikkojen osuus on laskenut vuoden aikana, mikä osaltaan kertoo työmarkkinatilanteen vahvistumisesta. Toisaalta työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmien jatkumisesta kertoo, että noin puolet näistä työpaikoista luokiteltiin vaikeasti täytettäviksi.

Ennustevuosina 2017–2018 työllisyystilanne helpottuu edelleen, ja uusia työpaikkoja syntyy varsinkin yksityiselle sektorille. Talouskasvun kiihtymisen ohella työllisyyden paranemista auttaa KIKY-sopimus, jonka odotetaan kasvattavan työn kysyntää myös kotimarkkinasektorilla. Työllisten määrä kasvaa hieman nopeammin kuin vielä viime vuonna, keskimäärin noin 15 000 hengellä vuodessa. Tällä työllisyyskehityksellä työllisyysaste asettuu ennustejakson lopulla 70,4 prosenttiin, eli hallituksen 72 % työllisyystavoite jää saavuttamatta. Työttömyysaste on vuoden

2019 lopulla laskenut nykytasoltaan 0,5 prosenttiyksikköä 8,1 %.

Vientihintojen lasku jarrutti viennin arvon kasvua

Viennin määrä on ollut hienoisessa kasvussa vuodesta 2015 lähtien. Vuonna 2016 tavaroiden ja palvelujen viennin volyymi kasvoi 0,7 prosenttia edellisvuodesta. Tuonti oli vastaavasti 2,0 % suurempi kuin 2015.

Vuonna 2016 viennin ja tuonnin arvon kasvua kuitenkin hidasti tavaroiden vienti- ja tuontihintojen lasku (kuvio 8). Tavaraviennin arvo sekä EU-maihin että EU-maiden ulkopuolelle vähenikin neljä prosenttia ja vienti Venäjälle kuusi prosenttia edellisvuodesta, viennin määrän kasvusta huolimatta.

Kuvio 8.

Vuonna 2016 merkittävimmistä vientitavaraluokista vain kemianteollisuuden tuotteiden vienti kasvoi arvoltaan (+1 %) edellisvuoteen verrattuna. Metsäteollisuuden tuotteiden (-2 %), metallien ja metallituotteiden (-6 %), koneiden ja laitteiden (-5 %) sekä sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotteiden (-3 %) viennin arvo pieneni. Suomen kauppatase on pysynyt jo vuosia alijäämäisenä ja vuoden 2016 osalta alijäämää kertyi 2,9 miljardia euroa, mikä on suurin yhteenlaskettu vaje sitten vuoden 2011.

Ennustevuosien aikana Suomen talouskasvun painopiste on siirtymässä vientivetoisemmaksi. Suomen vientimarkkinat kasvoivat vuoden 2016 lopulla nopeammin kuin mitä aiemmin arvioitiin. Lisäksi arviota vientimarkkinoiden kasvusta on tarkistettu hiukan ylöspäin vuoden 2017 osalta. Varsinkin euroalueen kasvu sekä Venäjän talouden elpyminen öljyn hinnan nousun myötä tukevat Suomen vientiä.

Suomen vientikysyntää tukee vientimarkkinoiden kasvun lisäksi kustannuskilpailukyvyn paraneminen. Kilpailukykyä tukee kilpailijamaita hitaampi työkustannusten, tuottavuuden kasvun kiihtyminen sekä Suomen kauppapainotetun nimellisen valuuttakurssin heikkeneminen. Vientiteollisuuden panoshinnoista öljyn ja muiden raaka-aineiden toteutunut hintakehitys oli vuoden 2016 lopulla nopeampaa kuin mitä joulukuussa arvioitiin. Öljyn hinnan odotetaan kallistuvan myös vuoden 2017 alkupuolella nopeammin kuin mitä joulukuussa arvioitiin. Aiempaa nopeampi raaka-aineiden hintojen nousu vaikuttaa kielteisesti vientiin, sillä viennissä käytetään runsaasti tuontipanoksia. Nopein raaka-aineiden hintojen nousu on kuitenkin jo takanapäin.

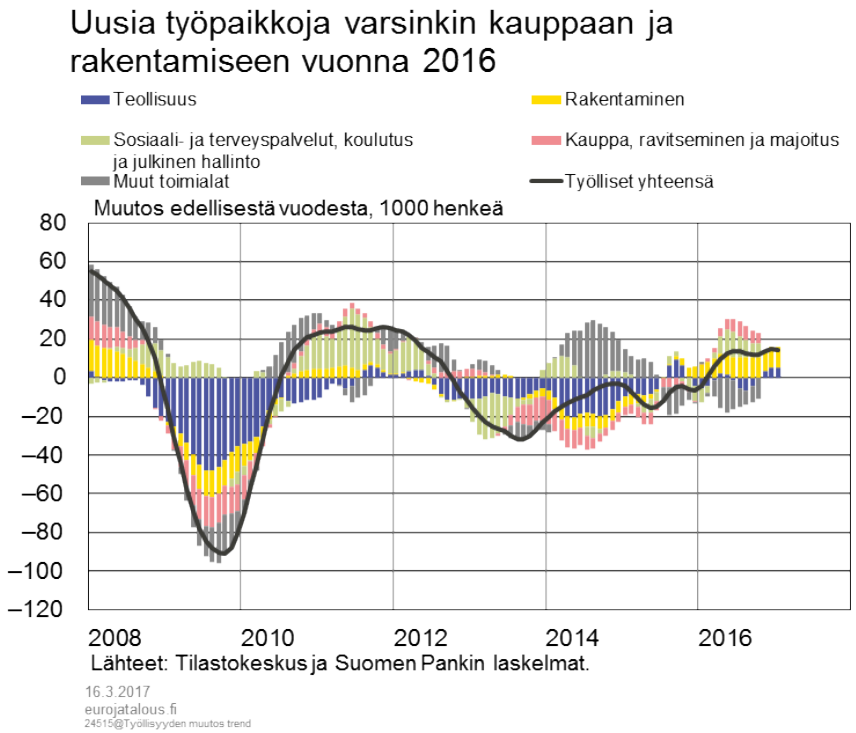
Näillä oletuksilla viennin kasvun odotetaan nopeutuvan viime vuoden 0,7 prosentista tänä vuonna jo vajaaseen 3 prosenttiin, mistä se vähitellen hidastuu 2,5 % tuntumaan. Vienti kasvaa edelleen hitaammin kuin vientimarkkinat, mutta markkinaosuuksia menetetään vähemmän kuin mitä arvioitiin vielä joulukuussa.

Myös tuonnin kasvu on ollut parin viime vuoden aikana nopeaa vahvan kotimaisen kysynnän vuoksi. Tuonnin kasvu jää kuitenkin ennustevuosina viennin kasvua hiukan hitaammaksi. Tuontihintojen nousun ja maltillisen kotimaisen kustannuskehityksen seurauksena tuontia korvataan osittain kotimaisella tuotannolla. Samasta syystä myös vaihtosuhde heikkenee ennustejaksolla.

Rakentamisen kasvu saavuttamassa harjakorkeutensa

Kiinteän pääoman bruttomuodostus kasvoi vuonna 2016 kaikkiaan 5,2 %, ja vuoden viimeisellä neljänneksellä kasvu kiihtyi jo runsaaseen kahdeksaan prosenttiin. Investointien kasvua on pitänyt yllä ensi sijaisesti rakentaminen. Vuonna 2016 rakennustuotannon volyymi kasvoi 13,2 % edellisvuodesta (kuvio 9). Vaikka rakennustuotannon kasvu hidastui loppuvuotta kohti, niin vuoden 2016 viimeisellä neljänneksellä volyymin kasvua kertyi vielä 10,7 % vuodentakaisesta.

Kuvio 9.

Voimakkaimmin rakentamista on vauhdittanut asuntotuotannon reipas kasvu, mutta tuotanto on kasvanut myös muilla rakentamisen toimialoilla. Indikaattorit ennakoivat asuntorakentamisen jatkavan kasvuaan myös kuluvana vuonna.

Vuoden 2016 viimeisellä neljänneksellä myönnettyjen rakennuslupien kuutiometrimäärä kasvoi vuodentakaisesta 32,5 %. Rakennuslupien määrää tosin nostaa yksittäinen suuri rakennushanke. Rakennusteollisuus RT:n asuntotuotantokyselyn mukaan aloitusten määrä uusien asuntojen rakentamisessa tulee vuonna 2017 edelleen hiukan kasvamaan, vaikka 2016 asuntorakentaminen saavutti jo ennätystasonsa 1990-luvun laman jälkeen.

Tilastokeskuksen mukaan asuntotuotannolle myönnettyjen rakennuslupien kuutiomäärä kasvoi 15,0 %, mutta rakennusluvan saaneiden asuntojen kappalemäärä peräti 28,4 %. Rakennustuotanto näyttääkin olevan keskittymässä entistä enemmän kasvukeskusten pieniin kerrostaloasuntoihin, joiden kysyntää on osaltaan kasvattanut sijoittajien suuri kiinnostus kaupunkien pieniin vuokra-asuntoihin. Asuntomarkkinoiden alueellinen eriytyminen on näkynyt myös asuntojen hintakehityksessä, ja vuoden 2016 aikana hintaerot pääkaupunkiseudun ja muun maan välillä kasvoivat edelleen.

Rakentamisen lisäksi myös kone- ja laiteinvestoinnit olivat loppuvuonna reippaassa kasvussa. Kone- ja laiteinvestoinnit ovat nyt kasvaneet 6 prosentin vauhtia jo kaksi vuotta.

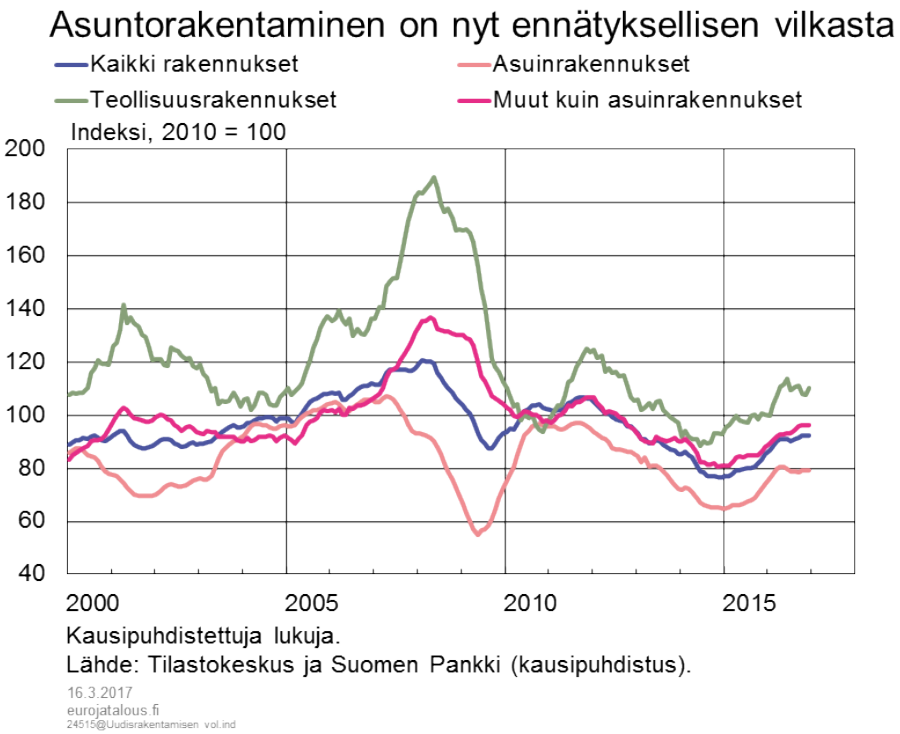
Yritysten vähitellen paraneva kannattavuus ja tuottavuuskasvun asteittainen paraneminen tukee kone- ja laiteinvestointien elpymistä myös lähivuosina. Myös viimeaikaiset yrityskyselyt, kuten EK:n investointikysely sekä Suomen Yrittäjien PK-barometri, tukevat käsitystä tuotannollisten investointien hienoisesta piristymisestä.

Kone- ja laiteinvestointien kasvu ei silti riitä kompensoimaan rakentamisen nopeimman kasvun tasaantumista, vaan yksityisten investointien keskimääräinen kasvuvauhti tulee ennustevuosina hidastumaan. Kuluvana vuonna yksityiset investoinnit kasvavat 4 % ja hidastuvat siitä edelleen 2,5 prosentin tuntumaan vuosina 2018 ja 2019.

Muun euroalueen inflaatio nopeampaa kuin Suomen

Kuluttajahinnat ovat nousseet Suomessa viime kuukausina muuta euroaluetta hitaammin (kuvio 10). Helmikuussa yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi (YKHI) kasvoi Suomessa edellisvuodesta 1,4 %, kun koko euroalueella hinnat nousivat 2,0 %.

Kuvio 10.

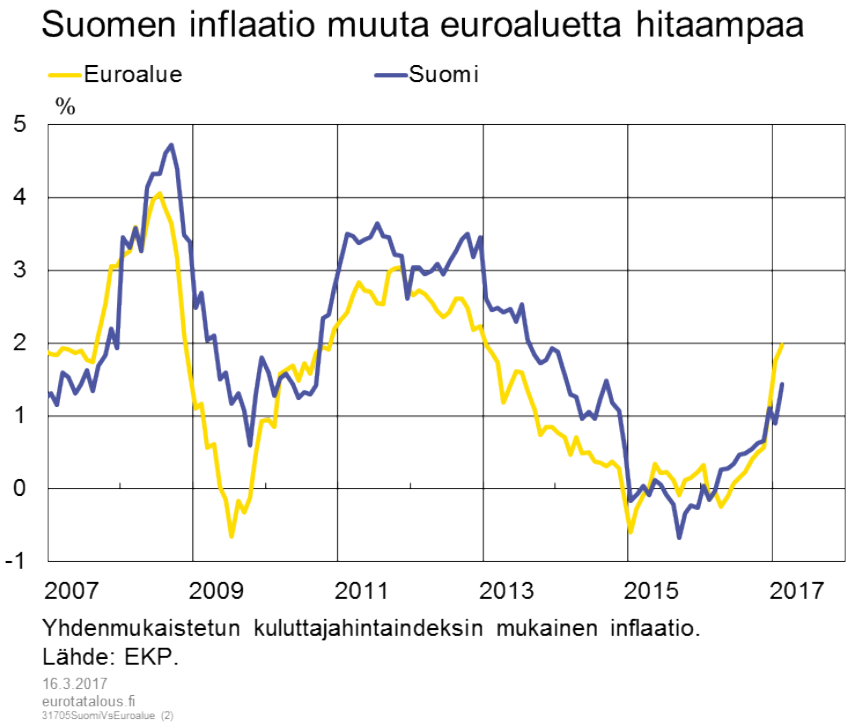

Suomen kuluttajahintoja nosti helmikuussa lähinnä palveluiden ja energian hintojen nousu (kuvio 11). Myös jalostamattomien elintarvikkeiden kallistuminen näkyi kuluttajahinnoissa. Palveluiden hintojen nousuvauhti on kuitenkin viime vuodesta hidastunut. Palveluista varsinkin sosiaali- ja terveyspalveluiden hinnat olivat viime vuonna nopeassa kasvussa, kun kunnille annettiin

mahdollisuus nostaa sosiaali- ja terveydenhuollon maksuja. Alkuvuonna 2017 sote-hintojen kasvuvauhti on kuitenkin jo tasaantunut. Asuntojen vuokrat kasvoivat vuoden 2016 viimeisellä neljänneksellä 2,6 %, eli edelleen selvästi muita kuluttajahintoja nopeammin. Vuokrien nousuvauhti on viime kuukausien aikana kuitenkin hidastunut.

Ennustevuosina inflaatiovauhti pysyttelee maltillisena ja kiihtyy Suomessa runsaan yhden prosentin tuntumaan. Inflaatiota kiihdyttää energian ja raaka-aineiden kallistumisen lisäksi mm. tuontihintojen nousu. Kuluttajahintojen nousuvauhti jää edelleen hitaammaksi kuin euroalueella keskimäärin, mikä tarkoittaa, että Suomen muuta euroaluetta korkeampien kuluttajahintojen ero muuhun euroalueeseen verrattuna supistuu.

Kuvio 11.

Valtion ja kuntien alijäämäisyys supistuu vähitellen

Julkinen talous vahvistui vuonna 2016. Talouskasvun ja työllisyyden parantuminen toi verotuloja ennakoitua enemmän. Toisaalta julkisten menojen kasvu oli odotettua hitaampaa. Näin ollen julkisyhteisöjen alijäämä suhteessa BKT:hen jäi joulukuussa ennustettua pienemmäksi.

Vuoden 2016 julkisen kulutuksen volyymi säilyi edellisvuoden tasolla julkisten investointien volyymin kasvaessa hieman. Ennustejaksolla 2017–2019 julkisen kulutuksen volyymi kasvaa vain hieman. Julkista kulutusta pienentävät hallituksen säästötoimet ja työvoimakustannusten

aleneminen, mutta toisaalta kärkihankemenot tukevat vielä vuosien 2017–2018 kulutuksen tasoa. Kärkihankkeet tukevat myös julkisia investointeja vielä tänä ja ensi vuonna.

Verotulot kasvavat ennusteperiodilla talouskasvun myötä. Verotulojen kasvua tosin leikkaavat tänä vuonna toteutetut tuloveron kevennykset. Valtio ja kunnat säilyvät ennustevuosien ajan rahoitusalijäämäisinä, mutta alijäämä supistuu.

Valtion lainanotto vuonna 2016 jäi odotettua pienemmäksi. Julkisyhteisöjen velan BKT-suhteen ennustetaan kuitenkin kasvavan edelleen vuonna 2019. Tilastokeskus julkaisee ennakkotietoja 16.3. sektoritilinpidosta sekä 31.3. julkisyhteisöjen EDP-alijäämästä ja -velasta, jolloin kuva julkisesta taloudesta tarkentuu.

Asiasanat

ennuste, Suomi, taloustilanne, työmarkkinat, vienti